

Ευρώπη στον Κόσμο
Γεωστρατηγικές και Γεωοικονομικές Διαστάσεις
(Ευρωπαϊκές Σπουδές)

Ευρώπη-Αφρική Δυναμικές, Προκλήσεις και Προοπτικές

Δρ. Χρύσανθος Βλάμης
Εντεταλμένος Διδάσκων

chrysanthos.vlamis@gmail.com, chrysanthos.vlamis@unipi.gr

9^η παρουσίαση, 03/6/2026, Εαρινό Εξάμηνο 2026
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

EU-Africa cooperation schemes

2020-40	Samoa Agreement: partnership framework signed on November 15, 2023 between the European Union (EU) and 79 member states of the Organisation of African, Caribbean, and Pacific States (OACPS)
2018	begin of negotiations
Lisbon Summit 2007	Joint Africa-EU Strategy (JAES)
2017	EU-Africa Abidjan Summit
2000-20	Cotonou Agreement (peace building, conflict prevention, investments, trade)
1990-99, 1986-90, 1981-85, 1976-80	Lomé Conventions (I, II, III, IV)
1975	ACP establishment (African, Caribbean and Pacific Group)
1970-75, 1963-69	Yaoundé Conventions (I and II) (trade, cooperation, financial flows)
1963	First conference of the Organization of African Unity (OAU) in Addis Ababa

World Trade Organization (WTO) – Africa - EU

- **Most Favoured Nation (MFN):** A trade advantage given to one country should generally be extended to others.
- **Lomé Convention system (1975-2000):** Historically, the European Union gave special preferential access to former colonies in Africa, Caribbean, Pacific (ACP)
- **WTO members** argued these preferences discriminated against non-ACP countries
- **Economic Partnership Agreements (EPAs): reciprocal trade agreements: WTO Article XXIV** – regional free trade agreements if trade barriers are reduced on “both sides”
- **EPAs for the EU:**
 - integrate Africa into global markets
 - encourage development
 - comply with WTO law
- **EPAs in African countries:**
 - force premature liberalization
 - expose weak industries to EU competition
 - reduce policy space

EU Trade Preference Systems with Africa					
	Feature	GSP	GSP+	EBA	EPAs
	Full Name	Generalised Scheme of Preferences	Special Incentive Arrangement for Sustainable Development & Good Governance	Everything But Arms	Economic Partnership Agreements
	Type	Unilateral preference	Enhanced unilateral preference	Special regime for LDCs	Reciprocal trade agreement
	Who Benefits?	Developing countries	Vulnerable developing countries	Least Developed Countries	ACP / African regional blocs
	Market Access to EU	Reduced tariffs	Almost duty-free	Duty-free & quota-free	Preferential access
	Must Open Own Market to EU?	✗ No	✗ No	✗ No	✓ Yes (partially & gradually)
	Political / Governance Conditions?	Limited	✓ Strong conditionality	Limited	Negotiated commitments
	Linked to Human Rights / Environment?	Partly	✓ Yes	Limited	Increasingly yes
	Main EU Logic	Development through trade	Trade + governance reform	Support poorest countries	Long-term market integration
	Main Criticism	Dependency	External influence / conditionality	Raw-material dependence	Unequal competition
	African Examples	Nigeria (partly)	Few African users (Kenya)	Mozambique, Ethiopia	Kenya, South Africa, Ghana

GSP: Angola, Benin, Burkina Faso, Ethiopia, Kenya, Madagascar, Malawi, Mozambique, Niger, Rwanda, Senegal, Tanzania, Uganda, and Zambia

African Agency: leveraging competition between emerging multipolarity

African governments:

- **diversify partnerships**
- **negotiate strategically**
- **leverage competition**

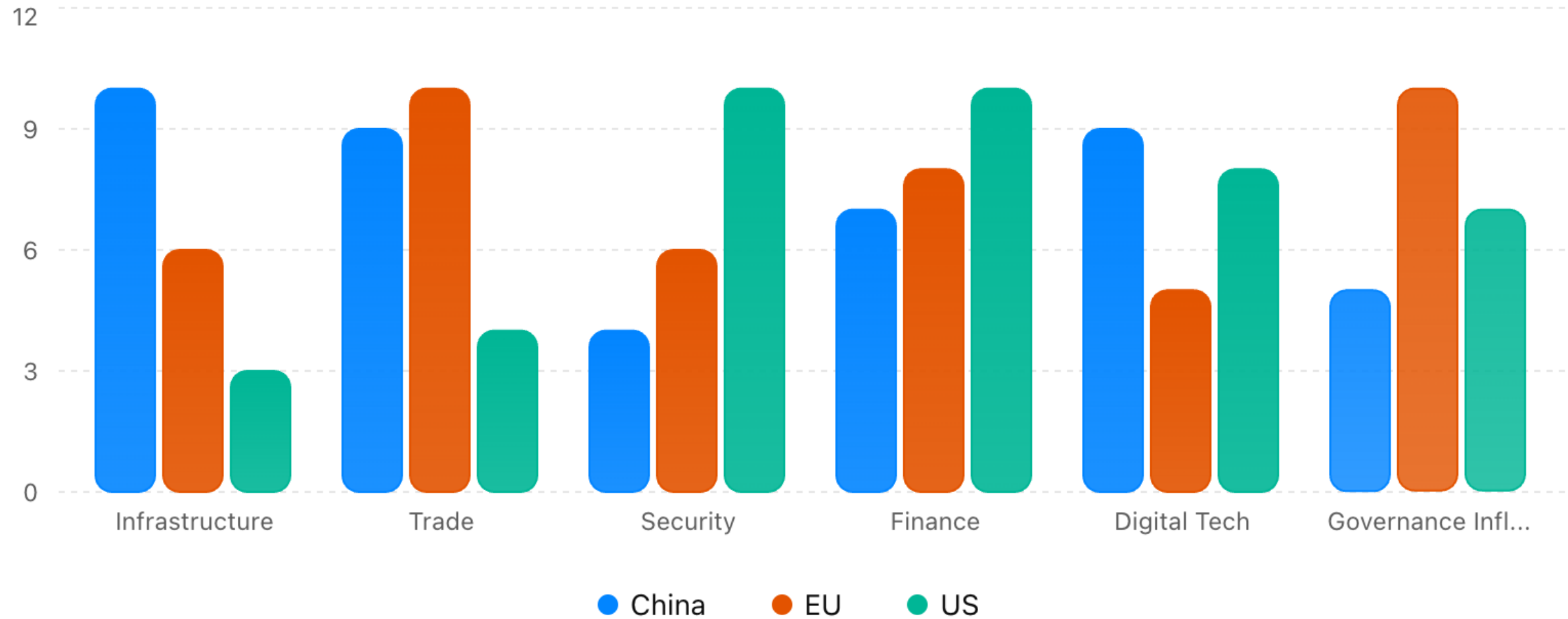
Simultaneous coexistence of:

- **Chinese infrastructure**
- **EU climate funding**
- **US security cooperation**
- **Gulf investment**
- **Turkish construction & diplomacy**

Actor	Main Strategy
China	infrastructure & value chains
EU	regulation & development
Russia	security & anti-Western positioning
Turkey	flexible diplomacy + drones
UAE/Gulf	ports, food security, logistics
India	trade, IT, pharmaceuticals

Comparative External Influence Models in Africa

Relative strengths by major strategic domain.

ΜΕΤΑΒΑΣΕΙΣ (ερμηνευτικό σχήμα)					
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ			ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ		
Πολιτική μετάβαση: κομμουνισμός σε φιλελεύθερες δημοκρατίες			Οικονομική μετάβαση: κεντρικός σχεδιασμός σε οικονομίες της αγοράς		
Αυταρχικά	Υβριδικά	Δημοκρατικά	Κεντρικά οργανωμένα	Ανάμεικτα	Φιλελεύθερα
Ελαττωματικές/μη τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις, περιορισμένα ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα	Σχετικά τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις, αλλά ελαττωματικές, περιορισμένα ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα (σποραδικά)		Κεντρική κυβέρνηση ελέγχει τα παραγωγικά μέσα	Το κράτος παρεμβαίνει μερικώς στις ελεύθερες αγορές (ανά περιπτώσεις)	
Αναπτυξιακό κράτος (κρατικά υποκινούμενη ανάπτυξη)			Αναπτυξιακό κράτος (κρατικά υποκινούμενη ανάπτυξη)		
Δομικές συνθήκες			Δομικές συνθήκες		
Εξωτερικές: Πολιτικές προϋποθέσεις (αναπτυξιακή βοήθεια, δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, κρατική οικοδόμηση, διατήρηση της ειρήνης)			Εξωτερικές: Οικονομική φιλελευθεροποίηση (κρίσεις, τεχνολογική πρόοδος, ιδιωτικοποιήσεις, άμεσες ξένες επενδύσεις)		
Εσωτερικές: Ηγεσία (προνομιούχες/ελίτ ομάδες)		Εσωτερικές: Μακροοικονομική προσαρμογή (πληθωρισμός, ανεργία, συνάλλαγμα)			
ΚΟΙΝΩΝΙΑ (απασχόληση, ενσωμάτωση, ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα)					

Οι συνθήκες της υποσαχάριας Αφρικής

Παράγοντες της μετάβασης

Πολιτικοί	Οικονομικοί		Δομικοί		Δυνητικοί
	North - South EU, US	South - South Emerging economies: China, India, Russia	External	Internal	
• Post independence, political liberalization • One party states • Hybrid regimes • Multipartyism	• North's subsidies outweigh South's production • From multilateralism to regionalism/bilateralism	• Trade • Loans • Development aid	• Debt • Structural Adjustment Programs • Political Conditionalities • Development Aid	• Leadership • Resource Dependency • Food Security	• Proxy Wars • Currency Dependency • Migration • Terrorism

CONCLUSIONS

• Δομικοί εξωτερικοί παράγοντες μετάβασης της υποσαχάριας Αφρικής όπως το **χρέος**, τα **διαθρωτικά προγράμματα**, οι **επιδότησεις**, η **ανθρωπιστική βοήθεια** και τα **εμπορικά ελλείματα** φαίνεται να **εμποδίζουν τις οικονομικές της μεταβάσεις** παρά να διευκολύνουν την πρόοδο και την απεξάρτησή της • Unique and diverse case studies - not a unified paradigm • The Sub-Saharan African (SSA) context is different from the Western • Despite violence, conflicts and (developmental) authoritarianism **democratic participation is increasing** • **Several SSA countries are among the fastest-growing economies in the world** • Immense potential on **natural resources** • China and rest emerging economies intensify the South-South strength versus the North-South (**geopolitical and geoeconomic shift**) • Increase of SSA's multilateralism in global fora (ex. WTO, BRICS, AU) • **Insecurity, fragility and inequality** prevail in several SSA countries • Highly problematic state-building process, **lack of democratic standards** (Freedom House: out of **47 SSA countries 7 free - rest partly free/not free - 2019**)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
- Υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης σε συνδυασμό με υψηλά ποσοστά φτώχειας - Η υποσαχάρια Αφρική επηρεάζεται σε σημαντικό από την κλιματική αλλαγή και ωστόσο είναι από τις λιγότερες υπεύθυνες περιοχές του πλανήτη σε εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. Επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις εκπομπές αερίων του βιομηχανοποιημένου Βορρά 2/3 hotspot χωρών παγκοσμίως που θα επηρεαστούν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή βρίσκονται στην υποσαχάρια Αφρική (Burundi, Central African Republic, Chad, Republic of the Congo, Somalia, South Sudan, Uganda) - Megacities – 13 από τις 20 μεγαλουπόλεις του κόσμου θα βρίσκονται στην Αφρική το 2100 - Δημογραφική μετάβαση: 1/3 ανθρώπους το 2100 θα είναι Αφρικανικής καταγωγής (2 δις. άνθρωποι στην υποσαχάρια Αφρική μέχρι το 2050) - Δημιουργία (πράσινων) θέσεων εργασίας	(Πολιτική) αστάθεια - Υψηλές εθνοτικές διαφορές - Εμφύλιες διαμάχες - Αυταρχικά καθεστώτα (έλλειψη δημοκρατικής σταθεροποίησης) - Κεντρική διαχείριση θεσμών κρατικής ανοικοδόμησης και φυσικών πόρων υπό μία ηγεσία - Έλλειψη συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων, των γυναικών και των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες στη λήψη αποφάσεων (πολιτικών/οικονομικών/περιβαλλοντικών) - Διατροφική ανασφάλεια (υποσιτισμός) - Οικονομική εξάρτηση (εμπόριο, δανεισμός, αναπτυξιακή βοήθεια, έλλειψη συναλλάγματος) - Εκτοπισμοί και μετακινήσεις πληθυσμών - Διαφθορά, ομάδες συμφερόντων/ελίτ - Τρομοκρατία	- Μη κορεσμένη αυξανουσα αγορά - Βιομηχανοποίηση - Αυξανουσα μεσαία τάξη (αύξηση κατανάλωσης) - Αστικός σχεδιασμός και ανάπλαση - Διαχείριση άρδευσης, νερού και αποβλήτων, συλλογή βρόχινου νερού - Ανακύκλωση - Φυσικοί πόροι, κρίσιμα ορυκτά/μεταλλεύματα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας - Επεξεργασία και εμπόριο τροφίμων - Κλιματικά έξυπνη γεωργία (climate smart agriculture) - Τουρισμός - Εκπαίδευση, καινοτομία, ψηφιοποίηση